

УДК 581.9 (477.87)

АНАЛІЗ РОСЛИННОСТІ Г. ПІП ІВАН (МАРАМОРОСЬКІ ГОРИ)

Глеб Р.¹, Гедл Р.²

Аналіз рослинності г. Піп Іван (Марамороські гори). – Р. Глеб, Р. Гедл. – У роботі представлені основні риси рослинності г. Піп Іван (Марамороські гори). Висвітлена залежність формування флористичних угруповань з рослинами, які є довговитривалими до снігового покриву та до сильних вітрів від структури ґрунтового субстрату. Показані основні типи рослинних угруповань дослідженого гірського пасма.

Ключові слова: Піп Іван Марамороський, типи рослинних угруповань, флористичний склад.

Адреса: 1 – Mendel University of Agriculture and Forestry in Brno, Zemědělská 3, 613 00, Brno, Czech republic; e-mail: itaka-k@list.ru. 2 – Botanický ústav Akademie věd České republiky, Brno; e-mail: hedl@ibot.cas.cz

Analysis of the vegetation of Pip Ivan (Maramorosh mountains). – R. Gleb, R. Hedl. – This paper presents the main features of vegetation of Pip Ivan (Maramorosh mountains). Dependence of the formation of plant communities with the species that are hardy to snow and strong winds, on the structure of the soil substrate is elucidated. The main types of plant communities of studied mountain range are shown. The mountain range vegetation under research presents the ecological moderate biodiversity with the main gradients of the frozen snow on its slope. This is also confirmed by the soil substratum structure. In dependence of this fact the floristic groupings with plants which are possessing great powers of endurance to snow cover and to strong winds, the bushes vegetation, tallgrass groups with the cereals domination that are the basic plant grouping of Pip Ivan are formed. The extended research of the neighboring mountain tops and their comparison may show how specific or, on the contrary, typical for this country the areas under research are.

Keywords: Pip Ivan (Maramorosh mountains), types of plant communities, floristic composition.

Address: 1 – Mendel University of Agriculture and Forestry in Brno, Zemědělská 3, 613 00, Brno, Czech republic; e-mail: itaka-k@list.ru. 2 – Botanický ústav Akademie věd České republiky, Brno; e-mail: hedl@ibot.cas.cz

Вступ

Піп Іван є найбільшою вершиною (1940 м. над р. м.) Марамороського кристалічного масиву. Хребет утворений твердими кристалічними породами – гнейсами, слюдяними і кварцовими сланцями, мармуровидними вапняками юрського періоду [1], це все обумовлює специфічні риси рельєфу, ґрунтового покриву, флори та рослинності. Тут представлені сліди кайнозойського зледеніння – льодовикові цирки. На східних схилах є залишені льодовиками смуги каменів, які на певних частинах хребта піднімаються аж до вершин. Для району характерні свої ендеміки, які мають тут північно-східну межу ареалу в Карпатах – *Anthemis carpatica*, *Primula minima*, *Poa media* [4]. У 2007 році нами були проведені систематичні дослідження перемінності вегетаційних форм за градієнтом висоти над рівнем моря та експозицією схилів однієї з гір Марамороського хребта – г. Піп Іван.

Історія

Цей флористичний район досліджувався різними науковцями. Дослідження проводились найчастіше у флористичних та фітоценологічних напрямках [3]. Найбільш інтенсивніше наукові роботи проводились у 20-30 роках. Так в цих роках цінні

доповнення до флори Марамороського масиву, а також і до Закарпаття в цілому внесли такі вчені як Й. Неволе, Ф. Новак, М. Пулхарт, Й. Бучек, та інші науковці. М. Дейл та Малох детально вивчали флору та лучні формації високогірного поясу для покращення їх під пасовища. Ш. Яворка наводить найголовніші ендеміки та релікти для Закарпаття. Але найбільша робота належить М. Дейлу, що у своїй праці «Plants, soil and climate of Pop Ivan. Synecological study from Carpathian Ukraine» робить детальний як на свою добу аналіз вегетаційних типів та екологічних груп субальпійського, альпійського поясу г. Піп Іван [5]. Також заслуговують на увагу дослідження проведені А. Златніком [6], які стали класичними працями в області досліджень вегетації лісових екосистем.

Методика

Виявлення флористичного складу, тобто списку видів, які утворюють фітоценоз, є основою будь-якого фітоценологічного дослідження. Дослідження проводились з липня по серпень 2007, в цілому двічі по десять днів. У природному амфітеатрі, що знаходиться під вершиною Попа Івана було обрано 9 трансект, на яких вибирали площі для флористичних описів. Під час досліджень ми використову-

вали метод з еколого-флористичним підходом до класифікації рослинності по Браун-Бланке. Метод класифікації рослинності ґрунтується на об'єднанні угруповань відповідно до подібності флористичного складу, який відображає екологічні умови і стадію сукцесії. Синтаксони наведені згідно системи Браун-Бланке, що виділяються на підставі діагностичних видів, серед яких відрізняють характерні, диференціюючі і константні. Класифікація вегетаційних типів та класів взято за В.А. Соломахою [2].

Аналіз

На дні западини природного амфітеатру знаходиться площа, покрита снігом, який тримається цілий рік і влітку лише зменшується в розмірах. Ці кліматичні умови викликали формування мохово-лишайникові формациї із елементами злаків (*Poa alpina*), гвоздичних (*Cerastium alpinum*) та ситникових (*Luzula alpinopilosa*). Вони знаходяться на краях формациї, де сніг літом зникає. Східна частина схилу гори покрита численними скелями, на яких зростають такі рідкісні види: *Primula minima*, *Viola biflora*, *Poa media*, *Asplenium viride* та ярами, які заросли *Pinus mugo* та *Rhododendron kotschyi*. Головним типом рослинності виступає клас *Loiseleurio-Vaccinietea*, який представлений такими угрупованнями як *Rhododendron-Vaccinion* [5], де подеколи *Rhododendron kotschyi* формує чисті, монодомінантні зарості і утворює другий ярус із *Phyteuma orbiculare*, *Homogyne alpina*, *Ligusticum mutellina*, *Vaccinium myrtillus*, *Festuca supina*, *Carex sempervirens*, та угрупованням *Juniperus sibirica*, що є характерною ознакою рослинності субальпійського поясу. Також тут представлені типові чорничники, де в угрупованні *Rhododendron-*

Vaccinion монодомінантом виступає *Vaccinium gaultherioides*. Дуже часто представлене угруповання *Juncetea trifidi*, де *Juncus trifidus* виступає монодомінантом і створює пустишні ділянки луків; це викликано великою кислотністю та кам'янистістю ґрунту. На схилах із західною експозицією *Juncus* поступається місцем *Sphagnum* spp., де він утворює суцільні зарості із *Rhododendron kotschyi* та *Cetraria islandica*. Другими найбільшими угрупованнями є *Calamagrostion villosae* та *Calamagrostion arundinaceae* де *Calamagrostis villosa* виступає домінантом. Ці угруповання приурочені до слабо розвинутих кам'янистих ґрунтів з досить помітною кислотністю. Ці угруповання мають найбільший видовий склад із багатьма субдомінантами.

Висновки

Вегетація досліджуваного гірського пасма представляє екологічно помірне біорізноманіття з головними градієнтами снігового зледеніння на його схилах. Це також підтверджується структурою ґрунтового субстрату. Залежно від цього на схилах формуються флористичні угруповання з рослинами які є довговитривалими до снігового покриву а також до сильних вітрів (*Juncus*), вегетація чагарничків (*Vaccinium*, *Rhododendron*), високотравні угруповання з домінуванням злаків (*Calamagrostis*) що є основними типами рослинних угруповань г. Піп Іван. Розширені вивчення сусідніх вершин і їх порівняння може показати наскільки досліджувані ділянки є специфічними чи навпаки типовими для цього краю.

1. Визначник рослин Українських Карпат. – К.: Наукова думка, 1977. – 434 с
2. Григора І.М., Соломаха В.А. Рослинність України (еколого-ценотичний, флористичний та географічний нарис). - Київ: Фітосоціоцентр, 2005. - 452 с.
3. Косець М.І. Фізико-географічна характеристика. - Рослинність Закарпатської області УРСР. – К.: АН УРСР, 1954. С. 7-18.
4. Крічфалушій В.В., Будніков Г.Б., Мигаль А. В. Червоний список Закарпаття: види рослин та рослинні угруповання, що

знаходяться під загрозою зникнення. – Ужгород: Закарпаття, 1999. – 196 с.

5. Deyl M. - Plants, soil and climate of Pop Ivan. Synecological study from Carpathian Ukraine. – Opera botanica Čechica, vol. II. Kruh mladých českých botaniků, Praha-Troja, 1940. – 292 pp.
6. Zlatník A., Korsuň F., Kočetov F., Kseneman M. Prozkum přirozených lesů na Podkarpatské Rusi. – Sborník výzkumných ústavů zemědělských ČSR, svazek 152. Brno. 1938.

Отримано: 8 липня 2014 р.

Прийнято до друку: 9 вересня 2014 р.